

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ט

פרשת נח

עתה, נאמרים בשם הויה. שם זה מחנך את האנושות ומוליכה אל מטרתה במידת הרחמים; הוא מעצב כל רגע הממשש ובא בהתחשב עם אותה מטרה. אמור מעתה: ההצלה המסופרת בפסוקים אלה מגיחה את היסוד לעתיד חדש של האנושות. מטרה רחוקה זו איננה "להחיות", אלא "לחיות זרע" (פסוק ג). לחיות את זרע העתיד על פני כל הארץ.

(א) עד כה נאמרו הדברים בשם אלהים; סופר, שבורא העולם, שופטו ומחוקקו, הפריש אדם ובעלי חיים מתוך הכלל שהשחית את דרכו; הללו נידונו לחיים, שכן לא היו שותפים בהשחתת הכלל. הם היו זכאים להצלה וניצולו בזכותם. המטרה הראשונה היתה "להחיות", לשמור על חיי הים. הדברים המסופרים

א. רש"ר הירש .
פרק ז' פסוק א':

מלכות

1. פרשנו אבחין שצד כה נאמרו הדברים בשם אלוקים ורק צתה נאמר הציווי בשם הויה, למה?
2. למה אלה היו זכאים להצלה?
3. איך הוא מסביר: "להחיות"?
4. מה המטרה של: "לחיות זרע"?
5. מהו הרציון הכללי?

* * *

ז (א) ויאמר

ה'. כלל העניין לפני המצול ולאחריו כתיב אלהים .
לכד זזה המחמר כתיב הוי' . וכבר עמד ע"ז הרמב"ן
וכ' שרמז כאן ענין קדושת שאינו אלא לשם המיוחד
והנני להוסיף על דבריו שגם על מקרא זה :
בא אתה ובל ביתך . והנה המפרשים הבינו
שטון ה' לבניו ונשותיהם . וא"כ אין זזה חדשות .
וגם סיוס דבר ה'. כי אתך ראיתי צדיק וגו' . אינו
מוזן למה נתן עמה טעם ולא בדבור הקודם . אלא
נראה במשמעות וכל ביתך עבדים ובהמותיו שהי'
לצרכי ציתו ותשמיתו ולא לקיום העולם . והי' מגיע
טובה גדולה מזה לנח להקל עבודתו בהיבה וע"ז בא
דבר ה' . דבכ"מ שמדבר בקיום העולם כתיב אלהים
ולא רק מנשום ששם הזה הוא שופט העולם אלא גם
מנשום שהוא נרא העולם כמ"ש ריש פ' בראשית .
אבל כאן מדבר ברהמי שמים על נח והשגחתו הפרטית
למובת הצדיק ע"כ כתיב ויאמר ה' וכירש לו הטעם
שהומל ומרהם עליו יותר מצורך קיום העולם כי
אתך וגו' . ועי' להלן ח' ז' . ועתה חוזר ומדבר
בכל הכרואים :

ב. העמק דבר .
פרק ז' פסוק א' :

אלות

נח

1. מה מוסיף פרשנו בדבריו על הקטע הראשון?
2. מהמשק הוא מסביר את רחמיו על הקב"ה שהתבטאו באלון מצוי - כמה?
3. למה חמל עליו הקב"ה ומה היו התוצאות?

* * *

ג. רמב"ן.

פרק ז' פסוקים יח'-יט':

(יח) ויגברו המים (יט) והמים גברו שנתרבו מאד. כי רוביו הגדול יקרא תרשין גבורה. וכן יפשיעוהם כי יתגברו. רבו מאד. גבר חסדו על יראיו. גדלו יכו אם בגבורות שמינים שנתרבו ברובו גדול. ייתכן כי טעם ויגברו יחדו באים בשפה יעוררים האיונות ומפירים הבגוטים כי לכה יקרא גבורה בעביר כי הגבורה ככה יכו גם גברו יחדו. ידגביר ברית הרבים שביע אחר יעמידנו בהיגוי. ורשון הנמים יגם הם גשמים. מפני שיעידו בגבורה. ואפשר שידוע מזה יאב בגבורות שמינים שנה. שאם היו עצמיתו יאופו הימים יחיה בער כה יחיה שמינים יאב כי יחיה פירוש גברו על הארץ יחדו בגבורתם שים את עד התרים הגבוהים ויטעפים אותם

אלות

1. לכאורה מה הקושי?
2. איך הוא מפרש כאן את השורש "גבר"?
3. "כח = גבורה" מה מוכן מכך?
4. מה אט כן פשט הפסוק: "גברו על הארץ"?

* * *

ד. המלבי"ם - התורה והמצוה.

פרק ח' פסוקים יב'-יד':

יו"ד אב פתח חלון התיבה ושלח את העורב והמתין ז' ימים (כן דייק המדרש ממ"ש שבעה ימים אחרים) ושלח את היונה והמתין ז' ושלחה שנית והמתין ז' ושלחה שלישית ולא שבה וזה היה באי אלול, ובאי בתשרי חרבו המים, וחרבו פני האדמה ועדיין לא נתיבשו לגמרי שזה ההבדל בין חרב ובין יבש כמ"ש בכ"מ, ובכ"ז חשון יבשה הארץ לגמרי, נמצא שהיו בתיבה י"ב חודש ואחד עשר יום ששנת החמה יתרה על שנת הלבנה:

(יב-יגיד) ולא יספה שוב אליו עוד. גם זה הזכירו חכמי הטבע שהיונים טרם יורגלו בקנם יצטרך לשמור אותם מאד בל יברחו, אם לא מקום אשר המליטו את ביציהם פעם אחת שאז לא תסור משם. וזו לא המליטה ביצים עדיין כנ"ל ולכן עזבה אותו הגם שהיתה בייתית. וסדר החשבון לפ"ז, המבול התחיל י"ז מרחשון וכלו הק"ג יום ב"ז ניסן (כי קודם יצ"מ חשבו החדשים מתשרי) והמים היו הלך וחסור עד החודש העשירי שהוא תמוז, ובאי לתמוז נראו ראשי ההרים, ומקץ ארבעים יום שהוא

אלות

1. פרשנו מנסה להסביר תופעה מסוימת מן ההרצל על היוניט, מהי?
2. למה חשק לו לצרוב את החשבון המפורט על כל ימי האבות?
3. מה ההבדל בין חרה לבין יבש ולמה זה חשוב?
4. כמה ימים בסוף היו משפחת נח בת"יבה?

* * *

ה. הכתב והקבלה.

פרק ט' פסוק יג':

(יג) קשתי נחתי בענן. רבים ישאלו הלא עיינוו דוחות שהקשת הוא דגדג טבעי, כי מחילד ונלכט השמש צחור הלל, וגם אם יושם כלי מים לפני השמש יראה אצורה הקשת, והנכון כמ"ש הכ"ו אמת שמהלכט השמש מחילד קשת כנו צמימת כלי מים נגד השמש, אבל אינו נראה בכלי המים עלונו אלא אצורה הכלי על הארץ, כי להט השמש המכה נמים עוזר דרך חוכו ואינו נראה עד הגיעו לארץ, כי היא מעלית גלגלי השמש לא המים הלמים והאצורה הדקה. וכזה היה מעולם הקשת ימי צחאסית אבל לא היה נראה ליושני הארץ, כי צחא ה' חדשה צעננים שחחרטם הקשת צחאסית ואילו יהיה הענן לא ודק א"ל שיחטוף צו קשת כי נלווי השמש יעצרו עד הגיעם לארץ הנכסה, ומעטם זה לא היחה נראה הקשת צענן קודם הוצול אונס צדור המוצל עשה הש"י אור לניחה שהקשת הנעלמת צענן נראה ליושני הארץ, כי צחא ה' חדשה צעננים שחחרטם הקשת צחאסית למראה יושני ארץ, והיא צחאה חדשה, ולזה אמר הש"י לנח את קשתי נחתי בענן, הדיעו שבענן יש חמונת קשת ומחלחל ימי עולם ולא שזמחו עין רואה עד הגה כי הענן הפסיק בין הקשת שני ובין הענן לכן אמר, הקשת אשר נחתי בענן תהיה ונעמה ועד עולם לאות צחית כאשר אשלח פננים על הארץ להמטיר חראה קשת צחוך הענן. וצחאסית ארץ ענין זה כ"כ חיימה, כי הדנה רחמים אונתים יש לנו המודיעים שהעולם הזה צחחלת הויחה לא היה צחוחו נלכט שהוא צו עשה, כי אז היה צחדגרה יחחר שלס ומחוקן, אונס חיימי המוצל ואילך קשתה טבע העולם להיות יחחר

גדוע ממה שהיה מקודם, כמ"ש (מ"ר סי' ל"ד) שהדורות שלפני המצול לא היו לריקים לזרוע אלא פננס אחת למי שנה לפי שהיה להם אויר יפה לעולם כמין פסח עד העלאת, לכן השחמרה המצואה כל מ' שנה, ולא היו אז שנויי העמים המפסידים המצואה, ואמר גם אחד מהחכמים כשהיה חושש צדקש חזי מה ענד לן דרא דמצולא, כי אלו לא מרדו הדורות שקודם המצול לא הימה הארץ נשחת והיינו חיים חיי טובה וכל חולי וכל מדוה לא ידענו (והארץ צענין זה החכם צפ"ר רוח חן צפ"ט צפ"ג סי' כ"א, ורמזנו לעיל צפ"ט הרע"ט ע"ז צפ"ק והגני משחיתם את הארץ), ולזה אחר המצול אמר הוא יח' לנת עוד כל ימי הארץ זרע וקליר וקר וחם - וקיץ וחרק לא ישבתו, וכי הרע"ט פי' לא ישבתו על אותו האופן כלתי טבעי ושהגבלתי להם אחר המצול, וזה שילך השמש על גגל נוסה מקו משה היום וזכרתי חסיה סבת השמנות כל אלה הזמנים, כי קודם המצול היה מהלך השמש תמיד צקו משה היום ולזה היה תמיד עת האזני. וזו היו תקון כללי לכל היסודות למחמים ולצמח"ח לאורך ימיהם, ואמר עוד כל ימי הארץ כלומר שיהיה זה כל ימי הארץ עד אשר יתקן האל את הקלקול שבעשה זה צמזול, כאמרו הארץ המדשה אשר אני עושה כי אז ישוץ מהלך השמש אל קו משה היום כמאז קודם המצול כמאמר הנביא מאזיכת ימים העמידים והנער בן משה שנים ימות עכ"ד. ואמרו (מ"ר פי"ג) אחת למי שנה היה אז עולה מן הארץ והיה משקה את האדמה וזה הספיק להם על מי שנה, והנה אחרי שידענו שאין הקשת נראת לעיני בני אדם כ"א בתנאים מיוחדים, והוא צעת הזלוף קודם פסיקה המטר, וצעת שאין כל כיפת השמים מכוסה צעזים כ"א מקלחו, ושאין העננים כ"א עצים וקטים כ"א רטויים מעס, וגם שלא יהיו רחוקים וגבוהים מאד מן הארץ. מלורף לכל אלה שלא הגיע השמש עדיין לרום השמים מ"ה מעלות, כי צהגיע השמש לרום מ"ה מעלות וממנו והלאה לא תחראה הקשת על הארץ אצל תחשם אז צגבהי מרומים ולא יורגם לעין האדם באדמה (כמ"ש חכמי הטבע), הנה אין חימה אם לא הזמנו יחדיו כל התנאים האלה קודם שנות המצול להתראות הקשת, צעת שלא היה גשם על הארץ כ"א פ"א למי שנה ואשר מהלך השמש היה תמיד צקו משה היום והיו שנותיהם כלו כזמן הקליר והאזני אשר זו הגשם סימן קללה לעולם, (וכבר ראינו צפ"ט חכמי העמים המספרים מטוב ימי חיי אדם קודם המצול וקראו הדורות ההם (גאלדנעם לייטאלטער) דורות זהב, העולה מזה כי תחראה הקשת לעיינו דבר רחוק היה להתהוות קודם המצול רק אחריו לפי השמנות טבע העולם בכללו, והנה הוא עתה דגל טבעי:

אלות

1. מצטם על אינה קושי מנסה כרשננו אהיב?
2. האם הקשת היתה מי' צט הבריאה?
3. כרשננו קובץ הצולט בעת בריאתו היה באצב יותר טובה וצתה ירד, אינה מסקנות יש לכך?
4. מהו אותו "אביב נצחיו", מתי זה היה ומתי הפסיק?
5. "דורות זהבה" מה היה בהם ומתי?
6. איך כל זה מתקשר לקשת בצנן?

* * *